

Ośrodek Studiów, Analiz i Informacji

Naczelnej Izby Lekarskiej

ul. Sobieskiego 110, 00-764 Warszawa

tel.: +48 22 559 13 44, fax. +48 22 559 13 13

www.osai.nil.org.pl, osai@hipokrates.org

„Lekarze w badaniach opinii społecznej w 2011 roku”

W 2011 r. odbyły się dwa badania o międzynarodowym zasięgu, dotyczące szeroko pojętej problematyki ochrony zdrowia w wybranych krajach, w tym w Polsce: Global Health Survey i Europe Assistance Health Barometer. Badani biorący udział w wymienionych sondażach zostali poproszeni między innymi o wyrażenie swojej opinii na temat systemu ochrony zdrowia. Global Health Survey 2011 to badanie przeprowadzone w 28. krajach z całego świata przez instytuty badawcze zrzeszone w sieci Iris (International Research Institutions). Przebadana populacja to łącznie ponad 22 tys. osób dorosłych, badanie odbyło się w sierpniu-październiku 2011 roku. Zastosowane w nich zostały następujące metody badawcze: ankiety on-line, CATI (tj. wywiady telefoniczne, w których część kwestionariusza została zautomatyzowana dzięki użyciu komputera) oraz wywiady bezpośrednie. Obok Polski, badane były również: Irlandia, Węgry, Słowenia, Wielka Brytania, Finlandia, , Holandia, Litwa, Grecja, Francja, Rumunia, Niemcy, Turcja, Rosja, Włochy, Ukraina, USA, Chile, Kanada, Kolumbia, Tajlandia, Indonezja, Pakistan, Malezja, Chiny, Indie, Egipt, Australia. W Polsce badanie zrealizował ośrodek badawczy ARC Rynek i Opinia na grupie 812 respondentów, przeprowadzając wywiady za pomocą ankiet on-line. Zgodnie z wynikami badania, poziom zadowolenia Polaków z systemu opieki zdrowotnej wyniósł w 2011 r. 12 proc., co oznacza, że w momencie przeprowadzenia badania tylko 12 procent respondentów było z niego zadowolonych. Daje to Polsce trzeci najniższy wynik spośród 16. przebadanych krajów europejskich (mniej zadowolonych z opieki zdrowotnej jest tylko na Ukrainie – 9 proc. respondentów i w Rumunii – 6 proc.) i piąty najniższy wynik (ex aequo z Grecją) spośród 28. przebadanych krajów z całego świata. Najwięcej zadowolonych z opieki zdrowotnej obywateli było w Turcji (69 proc.), Finlandii (56 proc.), Wielkiej Brytanii i Holandii (po 42 proc.) oraz na Litwie (39 proc.). Należy zaznaczyć, że obecny poziom zadowolenia ze „służby zdrowia” w Polsce jest wyższy niż ten zanotowany w 2004 roku (7 proc.), kiedy badanie Global Health Survey zostało zrealizowane po raz pierwszy. Mimo to aż 76% Polaków jest zadowolona z usług lekarzy rodzinnych.

Drugie z międzynarodowych badań – Health Barometer, po raz pierwszy przeprowadzone w 2006 roku, w którym Polska bierze udział po raz trzeci (począwszy od 2009 r.) – objęło grupę łącznie 5,5 tys. osób z Niemiec, Francji, Włoch, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Polski, Stanów Zjednoczonych, Austrii, Hiszpanii i Czech, z którymi od maja do czerwca 2011 roku przeprowadzono wywiady telefoniczne. Wyniki badania pozwalają stwierdzić, że polska opieka medyczna wypadła zdecydowanie najgorzej w porównaniu z opieką medyczną innych przebadanych krajów – aż 35 proc. badanych oceniło ją jako złą, 47 proc. jako przeciętną, 16 proc. jako dobrą, a zaledwie 1 proc. jako bardzo dobrą. Polska jest jedynym krajem, w którym żadna z przebadanych osób nie oceniła stanu polskiej opieki medycznej jako „doskonałego”. Co równie niepokojące, aż 76 proc. badanych z Polsce (co znowu stawia Polskę na ostatnim miejscu wśród przebadanych państw) wskazało, że ich zdaniem w naszym kraju nie ma równego dostępu do usług medycznych. W badaniu Europe Assistance zdecydowanie najlepiej swój system opieki medycznej ocenili Austriacy (6,2 pkt. w skali od 1 do 10), Brytyjczycy (5,6 pkt.) i Hiszpanie (5,4 pkt.).

Zupełnie innych informacji dotyczących polskich lekarzy w 2011 r. – ich cech społeczno-demograficznych i oceny samopoczucia – dostarcza „Diagnoza Społeczna 2011, warunki i jakość życia Polaków” – wspólne przedsięwzięcie naukowe członków *Rady Monitoringu Społecznego*. Diagnoza Społeczna to badanie, w którego kolejnych rundach uczestniczą wszystkie dostępne gospodarstwa domowe z rund poprzednich oraz gospodarstwa z nowej reprezentatywnej próby (dotychczas odbyło się sześć rund badania w: 2000, 2003, 2005, 2007, 2009 i 2011 r.). W 2011 r. przebadano ponad 12 tys. wylosowanych gospodarstw domowych. Wyniki badania pokazują, że lekarze, wraz z nauczycielami szkół wyższych, to grupy zawodowe najbardziej zadowolone ze swoich osiągnięć (po 65 proc. bardzo zadowolonych i zadowolonych); są oni także jedną z grup zawodowych (obok nauczycieli szkół ponadpodstawowych i nauczycieli akademickich) najbardziej zadowolonych z pracy – ponad dwie trzecie bardzo zadowolonych i zadowolonych. Lekarze to grupa zawodowa w wysokim stopniu sfeminizowana (72 proc. przebadanych to kobiety), o stosunkowo wysokim poziomie udziału osób wolnych (singli) – jedna trzecia osób. Spośród wszystkich grup zawodowych polscy lekarze posiadają najmniej przyjaciół (średnio poniżej 6.). Według wyników Diagnozy Społecznej 2011, lekarze, obok nauczycieli szkół wyższych, nauczycieli i twórców, należą do najmniejszych materialistów. Obok nauczycieli szkół wyższych, inżynierów i średniej kadry kierowniczej, polskich lekarzy najrzadziej nachodzą myśli samobójcze (poniżej 5 proc.), należą oni również do największych optymistów (ponad jedna trzecia badanych lekarzy). Wyniki Diagnozy Społecznej wskazują też na najbardziej cenione

przez lekarzy cechy ich pracy zawodowej. Lekarze-respondenci poproszeni o wymienienie trzech, odpowiadali najczęściej, że najbardziej cenią sobie: płacę (60 proc. badanych) stabilność zatrudnienia (52 proc. badanych) pracę zgodną z umiejętnościami (47 proc. badanych), brak stresów (47 proc.), możliwości rozwoju (39 proc.) samodzielność (35 proc.), dogodne godziny pracy (7 proc. badanych) i awanse (4 proc. badanych).

W roku 2011 przeprowadzono niewiele badań socjologicznych - sondaży społecznych dotyczących lekarzy i lekarzy dentystów. Badań poświęconych takiej tematyce nie przeprowadził w tym roku żaden z dużych ogólnopolskich ośrodków badawczych, takich jak CBOS, OBOP czy Pentor – w ich archiwach można odnaleźć jedynie raporty z badań o tej tematyce z lat wcześniejszych. Natomiast te, które zostały przedstawione powyżej, dotyczą ochrony zdrowia, a nie samych lekarzy. Ich wyniki ujawniają zaskakująco wręcz negatywne oceny polskiej „służby zdrowia”. Niestety, bez danych pochodzących z bardziej szczegółowych badań trudno wnioskować o przyczynach takiego stanu rzeczy. Można jednak zaryzykować tezę, że tak negatywne oceny są spowodowane przede wszystkim postrzeganiem polskiego systemu opieki zdrowotnej jako słabo zarządzanego (zgodnie z wynikami Global Health Survey, aż 79 proc. respondentów wskazało złe zarządzanie jako główny problem służby zdrowia w Polsce), niezadowolenie z długiego czasu oczekiwania na leczenie i braku perspektyw na jego skrócenie (zgodnie z wynikami badania Health Barometer, aż 88 proc. badanych obawia się dalszego wydłużania się czasu oczekiwania) oraz poczuciem, że polski system opieki zdrowotnej nie daje pacjentom równego dostępu do usług medycznych (jak ocenia 76 proc. respondentów badania Health Barometer). Trudno wyrokować, czy przyczyna takich ocen ma charakter bardziej systemowy (a więc czy problem tkwi w organizacji ochrony zdrowia), czy też istotną rolę odegrało tu środowisko lekarskie i jego postrzeganie przez polskie społeczeństwo. Pewną wskazówką w tym względzie mogą być cytowane wyniki badania Global Health Survey dotyczące oceny lekarzy rodzinnych, zgodnie z którymi aż 76% Polaków jest zadowolona z ich usług, a także regularne, wysokie oceny prestiżu zawodu lekarza w cyklicznych badaniach prestiżu zawodów realizowanych przez CBOS, gdzie zgodnie z najnowszymi wynikami z 2009 r. zawód lekarza zajął wysokie, 5. miejsce. Trzeba jednak zauważyć, że wyżej, bo na 4. miejscu uplasował się zawód pielęgniarka/pielęgniarki. Oznaczałoby to, że Polacy są niezadowoleni raczej z systemu ochrony zdrowia niż z samych lekarzy, chociaż przy tak fragmentarycznych danych wniosek ten należy traktować jako ostrożne przypuszczenie. Warto zauważyć, że pacjenci podejmują próby polepszenia swojej sytuacji w ramach polskiego lecznictwa nie poprzez działania skierowane na system opieki zdrowotnej lecz na samych lekarzy (co oznacza, że wysoko

oceniają ich autonomię w ramach systemu służby zdrowia) – zgodnie z wynikami Diagnozy Społecznej 2011, „łapówki” dla lekarzy mające zapewnić pacjentom lepszą opiekę wynosiły w 2011 r. średnio 311 zł, natomiast prezent wręczany lekarzowi w dowód wdzięczności za uzyskaną opiekę kosztował przeciętnego Polaka średnio 142 zł.

Opisane badania pozwalają niestety tylko pośrednio wnioskować o poglądach Polaków na temat lekarzy i lekarzy dentystów. Zróżnicowanie organizacyjne systemu ochrony zdrowia w Polsce na ogół nie znajduje odbicia w przeprowadzanych badaniach, w których używa się takich terminów jak np. „służba zdrowia”, „opieka medyczna”, czy „system opieki zdrowotnej” niemających w Polsce określonego znaczenia. Mogą one jedynie sugerować, że chodzi tu o „świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych”, które także realizowane są przez bardzo zróżnicowane jednostki organizacyjne. Sytuację komplikują dodatkowo media, które w informacjach o wynikach przeprowadzonych badań, nie zachowują ich oryginalnej terminologii. Z pewnością taki stan rzeczy nie pozostaje bez wpływu na opinię publiczną i sposób w jaki Polacy rozumieją różne terminy związane z szeroko pojętą ochroną zdrowia. Brakuje analiz poświęconych głównie tematyce lekarzy i innych fachowych pracowników ochrony zdrowia, umożliwiających uzyskanie danych nie tylko o charakterze ogólnym, ale także bardziej szczegółowym. Pozwoliłoby to nie tylko na poznanie opinii Polaków na temat środowiska medycznego, ale także na postawienie uzasadnionych hipotez dotyczących czynników wpływających na tę opinię.

Brakuje także badań środowiska lekarzy i lekarzy dentystów na temat ich problemów zawodowych. Opisane wyżej badanie dotyczyło cech wspólnych wszystkim zawodom i ludziom i wskazuje na zdecydowanie pozytywną samoocenę środowiska lekarzy. Diagnoza Społeczna 2011 jest bowiem badaniem o charakterze ogólnym, a lekarze są w nim ujęci jako jedna z wielu grup zawodowych. W związku z tym nie daje informacji o specyficznych dla zawodu lekarza i lekarza dentysty problemach i oczekiwaniach.

opracował Łukasz Goryszewski, 2012-01-31